

Geir Winje

Digitale mapper i KRL

Tønsberg: Høgskolen i Vestfold, 2003

Notat 4/2003

Forord

I denne artikkelen gjør jeg rede for hvordan en kan arbeide med digitale mapper i KRL-faget i lærerutdanningen. Erfaringsgrunnlaget artikkelen bygger på er knyttet til prosjektet *IKT og nye læreprosesser*, som tok til høsten 2000 ved Høgskolen i Vestfold.¹

Rammeplanen for lærerutdanningen sier at "arbeidsformene skal legges opp slik at studentene (...) arbeider med IKT og andre læremidler og vurderer læremidlene kritisk". "På tvers av fag/fagområder" skal IKT brukes "som hjelpemiddel for kommunikasjon og læring". Videre er et av målene i rammeplanens avsnitt om KRL at "studentene skal (...) kunne benytte IKT som redskap og vurdere bruken av dette redskapet i et etisk perspektiv".

I *Læreplanverket for den 10-årige grunnskolen (L97)* heter det noe generelt:

*Opplæringa skal medverke til at elevane utviklar kunnskap om, innsikt i og holdningar til utveklinga av informasjonssamfunnet og informasjonsteknologien. Elevane bør utvikle evne til å kunne nytte elektroniske hjelpemiddel og medium kritisk og som praktisk reiskap i arbeidet med fag, tema og prosjekt.*²

I *KRL-boka* (2002), som blant annet inneholder den reviderte læreplanen for faget, konkretiseres og videreutvikles slike tanker. Her kan IKT...

(...) i KRL-faget særlig bidra på følgende måter:

- *Ved bruk av IKT skapes nye muligheter for tilgang til autentisk innhold, som er dynamisk og levende på en annen måte enn det tekstbaserte.*
- *Samtidig vil de nye kommunikasjonsformene gi muligheter for direkte kontakt med mennesker som utøver sin tro og sitt livssyn i andre deler av verden.*
- *Dette vil gi større mulighet for å ta utgangspunkt i et læringssyn som legger til rette for elevmedvirkning, kritisk refleksjon, individualisering, differensiering og fleksibilitet.*³

Slik bruk av IKT har vi forsøkt å realisere i KRL-undervisningen ved Avdeling for lærerutdanning ved Høgskolen i Vestfold. Her har økt bruk av IKT, sammen med mappeevaluering, på mange måter fungert som en katalysator i en omorganisering av undervisningen i retning av større studentmedvirkning, dynamikk og fleksibilitet i lærerutdanningen.

Artikkelen er i det følgende disponert slik at jeg i den første hoveddelen gjør nærmere rede for hvordan IKT kan tas i bruk med tanke på informasjon, kommunikasjon og publisering. I den andre hoveddelen knyttes disse forholdene til bruk av digitale mapper og mappeevaluering, før jeg i den siste hoveddelen fokuserer på en håndfull utfordringer i forbindelse med mappevurdering i KRL.

¹ Se www-lu.hive.no/iktnlp/ og Dysthe/Engelsen 2003: kap 8.

² L97: 78f.

³ *KRL-boka*: 37. Se også andre dokumenter, som *IKT i norsk utdanning*.

Innholdsfortegnelse

1 IKT i KRL-faget.....	5
1.1 IKT som informasjonsverktøy i KRL	5
1.2 IKT som kommunikasjonsverktøy i KRL	7
1.3 IKT som publikasjonsverktøy i KRL	7
2 Mappevurdering i KRL	9
2.1 Arbeidsmapper i KRL	9
2.2 Presentasjonsmapper i KRL	11
2.3 Muntlig eksamen ved mappevurdering i KRL	12
3 Noen utfordringer i forbindelse med digitale mapper i KRL.....	14
3.1 Forholdet mellom rammeplan, fagplan og pensumlitteratur	14
3.2 Dybde versus bredde i studiet	14
3.3 Årsplanlegging - enfaglighet versus flerfaglighet	15
3.4 Praksis	16
3.5 Orden i kaoset?	16
Vedlegg 1: Fagplan for KRL201.....	19

1 IKT i KRL-faget

KRL skiller seg fra andre skole- og studiefag på flere måter. ”Å fremme forståelse, respekt og evne til dialog mellom mennesker med ulike oppfatninger i tros- og livssynsspørsmål” er et av de fem hovedmålene for faget.⁴ Mens to av hovedmålene gjelder ”kjennskap til” ulike religioner og livssyn, er hele tre av målene formulert som ferdighets- og holdningsmål. Kunnskaper forutsetter kunnskapskilder, mens dialogferdigheter forutsetter muligheter for kommunikasjon. IKT bør derfor først og fremst tas i bruk som informasjons- og kommunikasjonsverktøy i KRL-faget.

1.1 IKT som informasjonsverktøy i KRL

På Internett, og til dels på CD-ROM, er mye KRL-relatert informasjon tilgjengelig. Det dreier seg blant annet om kulturhistorisk informasjon, det vil si fagstoff om kulturelle og historiske forhold med relevans for ulike religioner og livssyn. Annet aktuelt stoff er hellige tekster, fortellinger og kunst. Det kan også være interessant å få innblikk i personlige tolkninger av tro og livssyn, eller ulike synspunkter på etiske spørsmål.

Digital informasjon medieres på flere måter: tekst, bilder, lyd, etc. I tillegg til slike multimediale muligheter, åpner de digitale mediene for hypertekst. Tekster kan kobles sammen på nye måter, for eksempel slik at ett tekstnivå utdyper eller korresponderer med visse temaer på et annet nivå. Dette krever en ny form for lesing.⁵ Mens tradisjonelle tekster gjerne er lineære, kan en i mange digitale tekster hoppe frem og tilbake etter eget forgodtbefinnende.⁶ Dette kan selvsagt oppleves som frustrerende, og det bryter på mange måter med skolens tradisjonelle praksis, som er knyttet til nettopp boken som medium. Samtidig er hypertekst på full fart inn i dagens kultur, og den har visse fordeler i undervisningssammenheng. Blant annet må leseren være mer aktiv og selektiv enn før, og hun må selv sortere informasjon etter behov.

Mange tradisjonelle lærebøker er skrevet slik at de forsøker å dekke et gitt pensum. I verste fall kan studenter og skoleelever oppnå undervisningens kunnskapsmål nærmest uten å reflektere over dem eller over valgene som er gjort. Ved bruk av digitale tekster må imidlertid leseren være mer oppmerksom på hvilke mål hun vil nå. Bruk av hypertekst åpner også for en større grad av interaktivitet i forholdet mellom leser og tekst, en større grad av samhandling mellom mediet og den som bruker det. Leserens valg virker tilbake på leseren fordi de åpner for nye valg, mens andre valg kan hindre videre utforsking.

Når studenter surfer på Internett for å finne stoff om et KRL-tema, vil de som regel finne både mye informasjon og mange former for informasjon. Det kan derfor være fristende å klippe og lime sammen tekster fra Internett på en ukritisk måte. Mye av informasjonen er dessuten lite faglig eller relevant, og det kan virke som bortkastet tid å sjekke hundrevis av nettsteder under letingen etter fagstoff. Mange lærere og læremiddelprodusenter ser det derfor som sin oppgave å kvalitetssikre lærestoff på Internett. De oppretter nettportaler som selvsagt har en funksjon, men som neppe hjelper studentene til å utvikle en form for mediebevissthet som er

⁴ *KRL-boka*: 16.

⁵ Se f. eks. Schwebs/Otnes 2001.

⁶ Selvsagt finnes ikke-lineære tekster i tradisjonelle bøker også. Et velkjent eksempel er leksikon-sjangeren, der leseren søker i stoffet etter egen interesse.

nødvendig for å håndtere fremtidens IKT.

I stedet for å ”kvalitetssikre” det stadig flytende Internett, og plassere det potensielle lærestoffet i faglige kategorier som korresponderer med rammeplaner og fagplaner, bør en etter mitt syn gjennomføre en enkel kommunikasjonsanalyse når en finner relevante nettsted. Når en kjenner avsenders hensikt med en tekst, er det lettere å vite hvordan en kan nyttiggjøre seg den informasjonen teksten gir. Enkelt sagt kan en skille mellom fire hovedhensikter (fire S’er) bak de religionsrelaterte hjemmesidene på Internett:⁷

”De salige sidene” er laget av mennesker som er ”salige i sin tro”, og har derfor gjerne et forkynnende preg. De kan selvsagt gi objektiv informasjon i tillegg. I stedet for å unngå slike web-sider, bør de tas i bruk som kilder til kunnskap om innenfraperspektivet på religioner og livssyn.⁸ En lignende tankegang gjør at en i norskundervisningen arbeider med reklameanalyse i stedet for å late som om reklame ikke finnes. Det er i KRL-sammenheng viktig å kunne lese forkynnende tekster på en bevisst og reflektert måte. Internett gjør det mulig å utvikle denne ferdigheten under veiledning og i kontrollerte former.

”De sinte sidene” er web-sider som argumenterer mot eller er kritiske til forskjellige religioner, livssyn eller etiske standpunkt. Også her finnes verdifull informasjon som ikke kan anvendes om en ikke forstår avsenders anliggende.

”De saklige sidene” har avsendere med bakgrunn i akademiske miljøer. Universiteter, høyskoler, fagbokforlag og andre institusjoner legger stadig ut informasjon om faglige temaer på Internett. Etter hvert vil mye av denne informasjonen tilpasses ulike behov og aldersgrupper. Slike web-sider egner seg i undervisningen når en arbeider med utenfraperspektivet på religioner og andre KRL-relaterte temaer.

”De selgende sidene” er kommersielle, men kan likevel ha relevans for KRL. Søker en for eksempel etter buddhistisk kunst på Internett, vil en finne store bildesamlinger på sidene til antikvitetshandlere i asiatiske land.

Nettbasert informasjon omfatter altså både forkynnende, kritiske og mer objektive presentasjoner av relevant fagstoff. Studentene vil møte både innenfra- og utenfraperspektivet, de vil finne kunsteksempler, hellige tekster og mye annet som ikke er tilgjengelig i vanlige leksikon eller biblioteker. Samtidig som en søker slik informasjon, kan en utvikle en kritisk holdning til mediet.⁹ Det er en viss fare for at undervisningen – både i KRL og andre fag – innebærer at en bare forholder seg til det som står i lærebøkene. IKT gjør det mulig å utforske dagens religiøse og livssynsmessige mangfold, også for dem som ikke har tilgang til store biblioteker eller bor i større byer.

⁷ Se Winje 1999.

⁸ Bevissthet om innenfra- og utenfraperspektivet er av avgjørende betydning i all KRL-undervisning på alle trinn; se f. eks. Sødal 2003: 123ff.

⁹ Begrepet kritisk brukes her i ordets egentlige betydning. Det greske begrepet *kritike tekhne* kan oversettes med ”kunsten å bedømme”, og innebærer altså ingen ensidig negativ vurdering.

1.2 IKT som kommunikasjonsverktøy i KRL

En hovedmålsetning i KRL er som nevnt evnen til dialog. Dialogen kan ha mange hensikter og foregå på mange måter, men ideelt sett er den en metode for å oppnå større innsikt i og forståelse for andres så vel som eget livssyn. Evnen til dialog anses som en forutsetning for muligheten til å utvikle respekt og forståelse. Dialogen mellom studenter ved samme lærested kan ved hjelp av IKT suppleres med dialog der deltagerne kommer fra andre læresteder.

Ikke bare studentsamarbeid, men også kontakt med representanter for ulike tros- og livssynssamfunn kan etableres ved hjelp av IKT. Mange religiøse web-sider har en webmaster med e-post-adresse eller et forum for spørsmål og diskusjon. I KRL er det naturlig å ta formell kontakt med ukjente mennesker for å finne ut mer om deres tro og troens konsekvenser. Studentene bør få veiledning når de gjør slike henvendelser. Alle kan ikke dra på ekskursjon til alle de trossamfunn som er representert i Norge, men IKT gjør det lettere å etablere kontakt.

IKT åpner for flere kommunikasjonsmåter enn tradisjonelle samtaler, brev og telefon. Mange barn og unge bruker chat-programmer, tekstmeldinger på mobiltelefon og andre kommunikasjonsprogrammer i fritiden. Slike programmer brukes også i bedrifter og institusjoner som er avhengige av jevn og tett kommunikasjon mellom sine medarbeidere. I læringsprosesser egner slike medier seg i forbindelse med ulike former for gruppearbeid og samhandling.¹⁰ En kan også opprette virtuelle ”klasserom” på Internett, der studenter fra forskjellige høyskoler kan delta.¹¹

Mange KRL-relaterte temaer diskuteres allerede i nyhetsgrupper på Internett, og en kan opprette egne grupper og diskusjonsforum etter behov. Det er flere ungdommer enn det er lærere og andre voksne som samtaler om eksistensielle spørsmål på nettet. Skal KRL forholde seg til spørsmål som opptar barn og unge, bør lærerstudentene kjenne til slike nettsamtaler.¹²

1.3 IKT som publikasjonsverktøy i KRL

Når en tar i bruk digitale mapper i KRL, innebærer det at studentenes arbeid kontinuerlig publiseres digitalt. Det kan skje på mange måter, men mye tilsier at Internett er et mer egnet medium enn for eksempel Classfrontier eller andre lukkede systemer. Fordelen med Internett er at dokumentene som legges ut er tilgjengelige for alle, og at både medstudenter, skoleelever og andre potensielle brukere faktisk finnes ”der ute”.¹³

I tillegg er det viktig at studentarbeider som omhandler andre menneskers tro eller livssyn faktisk kan leses og vurderes av de menneskene som sokner til dem. En studenttekst om islam bør altså ha autentiske mottagere, og blant annet kunne leses av muslimer. Bare slik får studentene øvelse i å formulere seg på en måte som kombinerer to strenge krav: faglig kvalitet og respekt for medmennesker. De to kravene kan ses i sammenheng med kravet om å beherske både utenfra- og innenfraperspektivet når en senere skal undervise i skolen. Dette er

¹⁰ Se Otnes 2001.

¹¹ Se f eks Porter 1997.

¹² Se f eks Tickle 1997. Ett av flere diskusjonsforum med religion som tema er tilgjengelig på www.sol.no.

¹³ Se f eks Dysthe/Engelsen 2003: 90f, der Hildegunn Otnes drøfter åpne/lukkede mapper.

uhyre vanskelig, og et av de største problemene knyttet til dagens KRL-fag. Manglende kompetanse på dette området kan skape frustrasjon blant foreldre og pårørende. Det medfører økt bruk av fritaksretten, og motvirker i siste instans den samlede funksjon KRL i prinsippet skal ha.¹⁴

På en web-side behøver det ikke bare ligge ferdige produkter. Den kan fungere som scrapbok eller kladdebok, der en systemiserer rapporter, refleksjoner, notater og respons fra andre.¹⁵ Slik dokumentasjon kan selvsagt lagres uten å ta i bruk IKT, men digitale medier egner seg spesielt godt til å oppbevare og systemisere både tekster, lyder, bilder og film.

Når slik dokumentasjon gjøres offentlig tilgjengelig på Internett, inngår den på mange måter i den dialogen jeg har beskrevet ovenfor. Hvis KRL-studiet bare dreier seg om å lese lærebokforfatterens presentasjon av religioner, livssyn og etiske standpunkt, når en ikke fagets mål. En skal jo ikke bare sette seg inn i en akademisk tradisjon, men også lære om hvordan norske kristne, muslimer, humanetikere og andre opplever virkeligheten. Når studentenes egne publikasjoner gjøres tilgjengelige for representanter for forskjellige livssyn, vil de lettere kunne få respons på sine forsøk på å forstå. For å unngå ubegrenset innsyn i studentenes hjemmesider, kan en legge inn koder som hindrer tilgang til noen av dokumentene eller ta i bruk lukkede systemer som supplement til de åpne web-sidene.

Et av problemene med større studentarbeider er at de ofte har et begrenset publikum. Det kan være lite motiverende å bruke tid og krefter på prosjekter, temaarbeid, film- og teaterproduksjoner, utstillinger eller andre produkter som bare faglæreren og de andre studentene i gruppen får tilgang til. Ved hjelp av IKT kan slike produkter gjøres tilgjengelige eller dokumenteres overfor omverdenen. KRL står som andre fag i fare for å leve sitt eget liv avsondret fra virkeligheten. Ved åpen publikasjon kan dette forebygges. På dette området står dessuten KRL i en særstilling, i det fritaksretten forutsetter at foreldrene har god kjennskap til undervisningsopplegg og lærestoff.¹⁶ Lærerstudentene trenger derfor trening i å spille med ekstremt åpne kort.

*

Ved å fokusere på IKT som informasjons-, kommunikasjons- og publikasjonsverktøy, kan en altså se hvordan den nye informasjonsteknologien kan finne en naturlig plass i KRL-studiet. Datamaskinen koblet opp mot et internasjonalt nettverk er så vidt jeg kan se et sentralt verktøy i et fag som forsøker å favne tanker, trosforestillinger og verdier hos mennesker av alle livssynsmessige avskygninger.

¹⁴ Fagets hensikt kan blant annet oppsummeres på denne måten: "Faget har (...) flere funksjoner i grunnskolen: å formidle tradisjon, å ivareta identitet og å bygge broer som gir innsikt og fremmer samtale" (*KRL-boka*: 12).

¹⁵ Jf begrepet arbeidsmappe i del 2.

¹⁶ *KRL-boka*: 40ff.

2 Mappevurdering i KRL

I del 2 går jeg nærmere inn på hvordan mappevurdering og mappemetodikk kan realiseres i KRL-faget i lærerutdanningen. I prinsippet kan en arbeide på samme måte i grunnskolen. Ved mappevurdering må ikke mappene nødvendigvis være digitale. Likevel vil de digitale verktøyene det er gjort rede for i del 1 trekkes frem i det følgende.

En tradisjonell mappe kan defineres som en systematisk samling med studentarbeider som viser innsats, prosess, progresjon og refleksjon innenfor et fagområde. En digital mappe er i prinsippet ikke annerledes enn en tradisjonell mappe, men lagres og organiseres altså digitalt. Den er ideelt sett transparent, det vil si åpen og tilgjengelig for andre. "Det betyr at andre kan ha innsyn i mappene, og at de er tilgjengelige for læringsfellesskapet. (...) Ulike digitale mapper gir (...) ulike muligheter for slik åpenhet, og dermed for samarbeidstekster som dokumentasjonsform."¹⁷

Disposisjonen følger kronologien i studiet, i det jeg innledningsvis fokuserer på arbeidsmappen, som bygges opp gjennom studieåret. I de siste avsnittene tar jeg for meg presentasjonsmappen og den endelige vurderingen ved KRL-studiets avslutning.

2.1 Arbeidsmapper i KRL

Som nevnt i avsnitt 1.3 kan en digital mappe minne om en scrapbok eller kladdebok. Her kan vi finne forelesningsnotater, mer eller mindre uferdige utkast til oppgaver, rapporter, bilder og film knyttet til ekskursjoner, praksisperioder og andre møter med mennesker og steder, e-post-korrespondanse, lydfiler, bokreferater, etc. I tillegg kan en på en slik web-side lagre ulike former for tilbakemelding og respons. På denne måten kan en dokumentere både ulike arbeidsprosesser, ulike temaer en har arbeidet med, og kronologien i utdanningen. En slik omfattende samling dokumentasjon kalles en arbeidsmappe.

På web-området avsatt til studentens KRL-faglige dokumentasjon legges det altså ut en mengde informasjon. Den kan ligge hulter til bulter, men på grunn av de hypertextuelle mulighetene kan den samtidig struktureres på flere ulike måter.

Én måte å strukturere arbeidsmappen på, kan som nevnt være kronologisk. Studenten kan lage en liste med pekere til de ulike dokumentene som er lagt ut. Når pekerne følger kronologien i studiet, inviterer de til refleksjon over egen læringsprosess. Pekerlisten kan derfor forsynes med en metatekst som gjør rede for erfaringer, faglig progresjon, eventuelle "aha-opplevelser", etc, gjennom studiet. Om en i tillegg tar vare på ulike utkast av de samme arbeidene, kan en svært tydelig dokumentere den fremgangen en forhåpentligvis har gjort.

En annen måte å strukturere dokumentene på, er etter kategori. Arbeider som har vært gjenstand for veiledning tilhører for eksempel en annen kategori enn andre tekster, og kan samles i en egen gruppe. Multimediale dokumenter kan samles for å dokumentere IKT-baserte arbeidsformer, e-post-utskrifter kan dokumentere dialog, og så videre. En metatekst knyttet til en slik kategoriserende pekerliste, vil naturlig nok omhandle arbeidsformer i KRL, og kan eventuelt bygges ut til en mer omfattende tekst om KRL-metodikk.

¹⁷ Dysthe/Engelsen 2003: 90.

Den sannsynligvis beste måten å strukturere arbeidsmappen i KRL på, tar hensyn til hvilke faglige temaer som behandles i de ulike dokumentene på det aktuelle web-området. Det henger selvsagt sammen med at rammeplanen er strukturert på denne måten. Siden KRL både i grunnskolen og i rammeplanen for lærerutdanning omfatter tre hovedområder, kan det være hensiktsmessig å la arbeidsmappen gjenspeile dette.¹⁸ Ved Høgskolen i Vestfold er denne strukturen poengtert i fagplanen, og godkjenning av arbeidsmappene forutsetter at arbeid innenfor alle de tre områdene er dokumentert.¹⁹

En utbredt misforståelse innenfor mappevurdering er at arbeid med for eksempel tre målområder må dokumenteres med tre oppgaver. En slik måte å tenke og strukturere på innebærer at studentene fratas sjansen til å knytte sammen temaer på sin egen måte. Hvis en for eksempel legger opp til å dokumentere arbeid med kristendommen, andre religioner og livssyn, og etikk og filosofi i tre atskilte oppgaver, går en glipp av mange verdifulle muligheter til å trekke linjer på tvers av de tre målområdene.

Et eksempel på en slik fagovergripende tilnærming kan være å arbeide med et filosofisk eller etisk spørsmål innenfor både kristendommen og andre religioner. Personen Jesus kan for eksempel belyses både bibelfaglig og teologisk, men er også sentral i islam og i filosofihistorien. På samme måte kan varianter av det etiske prinsippet om gjensidighet belyses med utgangspunkt i mange trostradisjoner og livssyn. En kan også gjennomføre en sammenlignende tilnærming til visse fenomener innenfor både kristendommen og andre religioner og livssyn.

En god måte å bygge opp en enhetlig mappe på, kan være å ta utgangspunkt i et case fra praksisfeltet. En kan for eksempel ta utgangspunkt i juleforberedelsene i grunnskolen, og arbeide kristendomsfaglig med å utvikle og dokumentere en forståelse for denne høytiden. En kan videre undersøke andre religioners og livssyns holdninger til julen og julens innhold, og avslutningsvis arbeide etisk og didaktisk med dette temaet. Slik kan en arbeidsmappe bygges opp av ulike dokumenter som til sammen utgjør en enhet. Når den digitale arbeidsmappen vokser frem over tid, griper inn i andres arbeidsmapper, når enkelte arbeider skyter knopper og avføder nye arbeider, etc, kan arbeidsmappen kalles organisk.

Det bør altså være opp til den enkelte student hvilke temaer hun skal arbeide med og dokumentere i arbeidsmappen i løpet av et KRL-studium – selvsagt innenfor rammeplanens rammer. Ved hjelp av hypertekst kan hun strukturere innholdet i arbeidsmappen slik at både faglig bredde og faglig utvikling synliggjøres. Samtidig kan arbeidsmappen i prinsippet inneholde alt fra ett omfattende dokument til et stort antall dokumenter av varierende omfang og sjanger.

Vi har ved Høgskolen i Vestfold også erfart hvor viktig det er at studentene gjør sine

¹⁸ Se *KRL-boka*: 12, der de tre målområdene presenteres som kristendom, andre religioner og livssyn, og etikk og filosofi. I rammeplanen går de samme tre målområdene igjen, men er her supplert med to ekstra målområder ("Å være lærer i KRL" og "Samhandling og refleksjon"). De to ekstra målområdene kan imidlertid med fordel integreres i de andre målområdene.

¹⁹ Et eksempel på en fagplan i KRL er vedlagt artikkelen. Her poengteres det for øvrig at studentene i tillegg til andre arbeider også skal arbeide med en fordypningsoppgave gjennom hele året. I noen tilfeller blir denne oppgaven så omfattende at den – med forgreninger og tilleggsdokumenter – ender opp som det eneste arbeidet i en godkjent arbeidsmappe. Se også ikt.hive.no/ans/gw/oppgaver.htm, der det ligger en oversikt over KRL-mappene til studenter som gikk i forsøksklassen i prosjektet *IKT og nye læreprosesser 2000-2003*.

arbeidsmapper tilgjengelige for hverandre. Det er uheldig dersom en venter med å publisere arbeider på Internett til de er ”ferdige”. Poenget er jo at arbeidene i arbeidsmappen ikke blir helt ferdige – før i studiets avsluttende fase, når presentasjonsmappen ferdigstilles (se nedenfor). Det å legge ut mer eller mindre uferdige tekster, og invitere lærere, medstudenter og andre ressurspersoner til å lese og kommentere dem, muliggjør prosessorientert læring på en helt annen måte enn dersom studentene holder kortene tett inntil brystet og skriver bare for sensor eller faglærer.

Det er viktig å skille mellom arbeider i arbeidsmappen som er gjenstand for formalisert veiledning, og arbeider som ikke er det. Ofte er det slik at en del råmateriale som ligger i en arbeidsmappe i form av rapporter, referater, etc, ikke blir gjenstand for veiledning i første omgang. Når dette råmaterialet etter hvert innarbeides i større oppgaver, blir det selvsagt gjenstand for veiledning. Det er i hovedsak bare de arbeidene som er gjenstand for formalisert veiledning, som til sist kan ferdigstilles til presentasjonsmappen.

Arbeider som skal kunne velges ut og legges i presentasjonsmappen, må ikke bare ha vært gjenstand for veiledning. De må også være godkjent av faglærer.²⁰ Godkjenning må ikke forveksles med vurderingen ”bestått” eller en karakter. At et arbeid i arbeidsmappen er godkjent, betyr at det faktisk omhandler de temaene det hevder å omhandle, at det bygger på anerkjent faglitteratur, og at det har vært gjenstand for veiledning. ”Godkjent” kan derfor erstattes med ”evaluerbar”. Når alle arbeidene i en arbeidsmappe er evaluerbare, når de til sammen oppfyller de kravene som stilles i fagplanen, er hele arbeidsmappen godkjent.

Det at studentene velger noe ulike fokus i arbeidsmappen sin, innebærer at de også leser noe forskjellig litteratur gjennom studiet. En konsekvens av dette er at alle arbeidsmapper i tillegg til studentarbeider av ulike slag inneholder individuelle pensumlister. De er i likhet med de viktigste arbeidene i arbeidsmappene gjenstand for veiledning og godkjenning.

I slike individuelle pensumlister kan en selvsagt ikke utelate faglitteratur til hovedpunktene i rammeplanen. En kan imidlertid vektlegge de forskjellige punktene noe ulikt. En kan for eksempel legge opp mer litteratur om islam enn om buddhismen, men en kan ikke utelate litteratur om buddhismen. En kan heller ikke legge opp faglitteratur om hovedtemaet ”andre religioner og livssyn” på bekostning av hovedtemaer som ”kristendommen”, ”filosofi og etikk” eller ”å være lærer i KRL”.

Fordelen med slike individuelle pensumlister er at studentene må ta kvalifiserte valg med hensyn til hva de leser og ikke leser. Slik kan de lettere utvikle et reflektert og kritisk forhold til faglitteratur. Når flere bøker om de samme temaene er i bruk i en gruppe studenter, kan de utveksle erfaringer og gi hverandre råd og veiledning.

2.2 Presentasjonsmapper i KRL

Før perioden for avsluttende vurdering i KRL-faget, må alle arbeidsmappene være godkjente eller evaluerbare. Perioden tar til i det kriteriene for innholdet i presentasjonsmappene offentliggjøres. Disse kriteriene er ikke kjent på forhånd, så alt som produseres av godkjente arbeider gjennom studieåret kan i prinsippet ende i presentasjonsmappen og gjøres til gjenstand for sensur. I perioden for sluttevaluering forekommer ikke veiledning på

²⁰ Se vedlagt fagplan.

presentasjonsmappens faglige innhold, men gjerne på utvalg og oppbygging. Slik veiledning bør foregå åpent og ryddig i plenum, slik at alle får del i den samme forståelsen for hvordan presentasjonsmappen kan bygges opp.

Når studentene står fritt til å velge fordypning og emner innenfor de ulike målområdene i faget, kan ikke kriteriene for sammensetning av presentasjonsmappen knyttes til spesielle målområder eller temaer. I stedet må kriteriene gjelde arbeidsformer og mappesammensetning, for eksempel forholdet mellom fordypningsarbeider og andre arbeider, forholdet mellom individuelle arbeider og gruppearbeider eller forholdet mellom én-faglige og flerfaglige arbeider. Bare slik kan vi sikre like vilkår mellom studentene når karakterene skal settes.

Presentasjonsmappen inneholder altså ikke arbeider som blir produsert i perioden for avsluttende vurdering. De utvalgte arbeidene bearbeides riktignok noe i det de velges ut, sys sammen og ferdigstilles. Én tekst blir imidlertid produsert mens presentasjonsmappen er under arbeid: en innledende metatekst der studenten gjør rede for utvalget i presentasjonsmappen. I denne teksten gjør hun rede for hvilke læringsmål hun ønsker å dokumentere i presentasjonsmappen. Hun kan også benytte den innledende metateksten til å reflektere over egen læring og gjøre rede for andre forhold med relevans for sensuren.

Perioden for ferdigstilling av presentasjonsmappen varer gjerne én uke. I denne perioden foregår mye samarbeid og læring. Studenter leser korrektur for hverandre, gir hverandre råd, og er i det hele tatt intenst opptatt med å lage en best mulig presentasjon av deler av det arbeidet de har gjort gjennom studiet. Mange forteller at de i denne perioden utvikler en endelig oversikt over faget.

Presentasjonsmappen sendes til én eller flere sensorer, og er gjenstand for vurdering med karakter. Denne karakteren teller for tiden 50% av endelig karakter i KRL ved Høgskolen i Vestfold. Presentasjonsmappen er en web-side, men kan også være et skriftlig dokument. Den skal i utskriftsvennlig versjon ikke overstige 12 sider.

2.3 Muntlig eksamen ved mappevurdering i KRL

I tillegg til en vurdering av presentasjonsmappen som skriftlig arbeid, arrangeres det for tiden også en muntlig eksamen i KRL ved Høgskolen i Vestfold. Denne teller 50% av endelig karakter i faget. Det er mange gode grunner for en slik muntlig eksamen. Den innebærer blant annet en oppvurdering av muntlig tale, noe som er viktig i et studium med så stor skriftlig produksjon – ikke minst når studentene siden skal arbeide som lærere.

Fagplanen poengterer at muntlig eksamen skal ha form av en samtale, og ikke ”høring”. Slik får studenten mulighet til å delta som en tilnærmet likeverdig samtalepartner i eksamenssituasjonen.

Det er viktig at den muntlige eksamen ikke forstås som uavhengig av det arbeidet som er nedlagt i arbeidsmappen gjennom året. Fagplanen presiserer derfor at samtalen skal ta utgangspunkt i arbeidsmappen. Slik får studentene på et vis uttelling for det arbeidet de har gjort gjennom studiet, selv om ikke alt ender opp i presentasjonsmappen. Samtalen kan struktureres slik at studenten gjør rede for egen studieprogresjon, og kombinerer faglige

redegjørelser med refleksjon omkring egen læring i forhold til framtidig yrke.

KRL er et nytt fag som omfatter kunnskapsmål som tidligere ikke har vært å finne i lærerutdanningen.²¹ Det er viktig å sikre at disse kunnskapene beherskes av studenter som skal ut i skolen. Den siste delen av samtalen under muntlig eksamen skal derfor – ifølge gjeldende fagplan – ta utgangspunkt i studentenes pensumliste (se punkt 2.1). Pensumlisten er en del av arbeidsmappen, så dette bryter ikke med prinsippet om at mappene er avgjørende for ikke bare studieforløpet, men også for den avsluttende vurderingen. Når samtalen tar utgangspunkt i studentenes individuelle pensumlister, omhandler den altså temaer som studenten har lest om, men ikke skrevet om. Slik forsøker vi å sikre at kunnskaper som er tilegnet gjennom selvstudium også tas alvorlig i mappevurderingen.

Samtalen som tar utgangspunkt i arbeidsmappen og samtalen som tar utgangspunkt i pensumlisten kan selvsagt gli noe over i hverandre, men teller hver 25% av den endelige karakteren. Det er for tiden avsatt totalt inntil 30 minutter per student til muntlig eksamen i KRL ved Høgskolen i Vestfold.

²¹ Det tidligere faget kristendoms kunnskap fokuserte i stor grad på målområder relatert til kristendommen, mens KRL i tillegg omfatter flere ikke-kristne religioner, sekulære livssyn og filosofi.

3 Noen utfordringer i forbindelse med digitale mapper i KRL

I den siste delen av artikkelen vil jeg kort peke på en håndfull utfordringer som ikke er behandlet tidligere. Jeg velger å fokusere på fem forhold som griper i hverandre, og som peker seg ut når vi forsøker å legge om undervisningspraksisen så radikalt som dette. Tar en ikke tak i disse fem områdene (og sikkert flere), er faren stor for at en møter seg selv i døra, og i praksis undergraver mappevurderingen som metode.

3.1 Forholdet mellom rammeplan, fagplan og pensumlitteratur

Det er lang tradisjon for å dele ut pensumlistor til studentene ved studiestart. En gjennomtenkt pensumliste har vært et suksesskriterium i mange studier. Ulempen med slike pensumlistor er imidlertid at de på et vis kan erstatte rammeplanen. Studentene kan oppleve at de til eksamen skal dokumentere at de har lært det som står i bøker og artikler, og ikke at de har nådd de målene som er formulert i rammeplanen. Noe lignende kan skje ved institusjoner med gode forelesninger: Studentene kan reprodusere forelesningen til eksamen i stedet for bevisst å dokumentere i hvilken grad de har nådd målene for utdanningen. Slik kan bevisstheten svekkes om hva studiets mål egentlig er.

Når studentene selv (selvsagt under veiledning) må finne bøker og artikler som hjelper dem til å nå rammeplanens mål, oppnår de to goder. For det første må de arbeide selvstendig med rammeplanen som styrende dokument. Nært kjennskap til rammeplanens målformuleringer er også en styrke under den avsluttende vurderingen, der studentene ideelt sett får en karakter som beskriver i hvilken grad disse målene er nådd. For det andre får studentene erfaring med en arbeidsmåte som ideelt sett også skal benyttes i grunnskolen, der læreplanen – og ikke lærebøkene – navngir undervisningens mål.

Dette betyr ikke at faglærer eller fagseksjon ikke bidrar når studentene skal velge og lage oversikter over faglitteratur. Skal arbeidet med pensumlistene bli vellykket, bør det ta utgangspunkt i forslag fra fagseksjonen. Forslagene bør omfatte både grundige bøker egnet til fordypning, og ikke fullt så grundige bøker og artikler egnet til selvstudium innenfor de målområdene studentene ikke fordyper seg spesielt i.

3.2 Dybde versus bredde i studiet

Når grundige og dyptpløyende bøker leses side om side med "grunne" bøker, gjør vi det vi alltid har gjort i både KRL og andre fag i lærerutdanningen: Vi prioriterer visse målområder framfor andre. Det er i praksis umulig å arbeide like grundig med alle temaene i et fag som dette. Den store forskjellen mellom før og nå ligger altså ikke i at noen målområder får større oppmerksomhet enn andre. Forskjellen ligger derimot i at det er studentene selv som velger områder for dybde versus bredde.

Så vidt jeg kan se, er fordelene med dette grepet at studentene går ut i yrkeslivet med en høy grad av bevissthet omkring hva de kan godt og hva de ikke kan godt. Ved tradisjonell eksamen har studentene gjerne hatt "flaks" eller "uflaks" med hensyn hva de skal dokumentere av kunnskaper under eksamensavviklingen. Ved mappevurdering kan studentene selv gjøre rede for og dokumentere hva de kan henholdsvis svært godt og ikke

svært godt. Når sensor aksepterer dette, setter hun en karakter som tar hensyn til det.

Studentene vet at de etter 20 studiepoeng ikke er fullt utdannet i KRL, men at de er klarert for å gå ut i et arbeid der de stadig må videreutvikle sin kompetanse. De har gjennom sine fordypningsarbeider dokumentert at de kan fordype seg i fagstoff, og de har gjennom sin lesning dokumentert at de kan sette seg inn i et fagområde.

3.3 Årsplanlegging - enfaglighet versus flerfaglighet

Når en tar i bruk mappevurdering i et fag som KRL i lærerutdanningen, må faget selvsagt ses i forhold til andre fag i den samme utdanningen – ikke minst fag som studeres samtidig. Faglærerne er jo ikke betalt for å arbeide i forhold til studentene non-stop hele studieåret. De må tvert imot tilpasse seg økonomiske og tidsmessige rammer som står i forhold til studengruppens antall og fagets omfang, målt i studiepoeng. Det kan med andre ord være vanskelig å realisere de tverr- eller flerfaglige idealene som er nedfelt i styringsdokumentene for både lærerutdanningen og grunnskolen.

En kan selvsagt sette av tid til tverrfaglige prosjekter og lignende gjennom studieåret, men de digitale mappene åpner for tverrfaglighet på flere måter. En student kan arbeide med et KRL-faglig tema på egen hånd, undersøke temaets tverrfaglige potensiale, og så koble det på andre relevante temaer – både innenfor KRL og i andre fag.

Et eksempel på et slikt tema kan være den kristne begrunnelsen for påsken. Det kan fungere som et overordnet case i en arbeidsmappe. En kan nærme seg temaet i forbindelse med målområdet "kristendommen" i KRL. Det kan belyses på flere måter, både bibelvitenskapelig og dogmatisk. Om en i tillegg trekker inn fagdidaktiske utfordringer knyttet til påskeforberedelser og –markering i skolen, kan det også behandles i et etisk perspektiv. Ser en nærmere på det flerkulturelle innslaget i norsk skole, inviterer temaet til arbeid med en problemstilling som for eksempel: "I hvilken grad og på hvilke premisser kan det tenkes at muslimske elever kan bidra eller delta i eventuelle påskeaktiviteter i skolens regi?" Caset kan videre kobles på temaer som formelt hører hjemme i andre fag, så som norsk litteratur, årsplanlegging, foreldresamarbeid og ulike kalendere.

Selv om en ikke organiserer tverrfaglige undervisningsøkter gjennom studieåret, kan studentene altså på egen hånd arbeide tverr- eller flerfaglig i arbeidsmappene sine. Slik kan de tilstrebe helhet og sammenheng i sin egen utdanning. Arbeidsmapper fra tidligere studieår kan også benyttes som ressurs senere i lærerutdanningen. Et fag som formelt er avsluttet, kan videreutvikles når tekster hentes inn i nye arbeidsmapper og bearbeides der. Et KRL-tema som islamsk geometrisk kunst kan for eksempel trekkes inn i matematikk-mappen når en senere i studiet skal arbeide med geometri.

En forutsetning for tverrfaglighet i arbeidsmappene er at faglærere og veiledere er klar over mulighetene, og oppfordrer til og foreslår slike løsninger. Fagplanene bør også presisere at et visst volum i en énfaglig arbeidsmappe skal ha tverr- eller flerfaglig tilsnitt.

3.4 Praksis

De beste casene i arbeidsmappene – både i KRL og i andre fag – er case som er relatert til studentenes opplevelser i praksis. Siden lærerutdanning er en profesjonsutdanning, og ikke en samling amputerte grunnfag, er det svært nødvendig at fagstoff som tilegnes i KRL og andre fag kan testes ut og på andre måter relateres til praksis i grunnskolen. Påskeaktivitetene nevnt ovenfor kan være et slikt case. Selv om studentene kanskje ikke har ordinær praksis i april, åpner den nye praksisskoleavtalen for tettere samarbeid med praksisfeltet, slik at studenter og praksisskoler kan samarbeide tettere om for eksempel årsplanlegging. Det er lettere enn før å få til kortere praksisperioder i tillegg til de ordinære periodene.

I tillegg til praksis, kan øvingsskolen brukes som ressurs på andre måter. Studentene kan kartlegge skolens verdier og prosedyrer på ulike områder, og rektor og lærere kan gi informasjon og dele sin erfaring med studentene. På samme måte kan studentenes arbeid bidra til kompetanseheving i praksisskolene.

De digitale mappene åpner i det hele tatt for at praksiserfaringer i større grad enn før kan integreres i det øvrige fagstoffet. Skal arbeidsmappene være organiske og i stadig utvikling, er innspillene fra praksisfeltet gull verdt.

3.5 Orden i kaoset?

Avslutningsvis noen ord om hvordan en kan holde orden i kaoset. Når en legger opp til så individuelle arbeidsmapper som beskrevet i denne artikkelen, er faren stor for at faglærere og studenter mister oversikten. Hva mangler jeg for at mappen skal kunne godkjennes? Dokumenterer en tekst arbeid med ett eller to eller flere målområder? Kan ulike tekster kobles sammen, slik at flere målområder dokumenteres i samme tekst? Kan jeg bearbeide en gruppeoppgave individuelt, og får den i så fall status som individuell oppgave? Er en oppgave godkjent, og har jeg fått nok veiledning på den?

Skal faglærer hjelpe studentene til å holde oversikten over arbeidsmapper som er i stadig forandring, bør hun så vidt jeg kan se registrere innholdet i arbeidsmappene selv. Dette kan gjøres på mange måter, men et forslag er å opprette en web-side for dette formålet. En fordel med en slik web-side er at den enkelte student har kontinuerlig tilgang til den, og kan sjekke om faglærers forståelse av studentens mappe stemmer med hennes egen forståelse. En annen fordel er at web-siden for registrering av mappeinnhold kan oppdateres jevnlig gjennom studieåret.

Et registreringsskjema kan for eksempel utformes som en tabell, der arbeidene i arbeidsmappen skrives inn i hver sin rad. I kolonnene kan følgende forhold føres inn: Hvilke målområder som dokumenteres i arbeidet, om det er gruppearbeid eller individuelt arbeid, om det er et fordypningsarbeid eller ikke, dato for veiledning og dato for når et arbeid godkjennes som evaluerbart. En slik tabell kan være et godt hjelpemiddel når en skal holde oversikt over organiske mapper som hele tiden er i forandring.

*

Organiske, digitale mapper kan fort leve sitt eget liv. Slik skal det være, og slik bør det være all den tid læring forstås som en organisk, kreativ, selvstendig og aktiv prosess. Skal en

ivareta og dyrke frem denne prosessen, er det behov for tydelige rammer og strukturer. Hvis ikke medfører de digitale mappene kaos, merarbeid og frustrasjon. Rammene må etter mitt syn være svært klare, men samtidig så vide som overhode mulig – like vide som rammeplanene. Frihet i høyere utdanning må paradoksalt nok planlegges nøye.

Litteratur

- Aagaard, Erling m fl (1997): *IT-boka for grunnskolen*. Oslo, Gyldendal Undervisning.
- Collins, Janet m fl (1997): *Teaching and Learning with Multimedia*. London/New York, Routledge.
- Cook, Deidre/Finlayson, Helen (2003): *IKT i klasserommet*. Oslo, Gyldendal.
- Digital mappevurdering* (u.å.) ITU, Forsknings- og kompetansenettverk for IT i utdanning (Internett). Tilgjengelig fra http://luna.itu.no/Fokusomraader/digitale_mapper [lest 2003-10-08]
- Dysthe, Olga (2002): "Mapper som lærings- og vurderingsreiskap." I: *Uniped* nr 2/2002, s 5-17.
- Dysthe, Olga/Engelsen, Knut Steinar (red) (2003): *Mapper som pedagogisk redskap. Perspektiver og erfaringer*. Oslo, Abstrakt.
- Ellmin, Roger (2000): *Mappemetodikk i skolen*. Oslo, Kommuneforlaget.
- Harboe, Leif (1999): *IKT i humanistiske fag*. Oslo, Tano Aschehoug.
- Haugsbakk, Geir (2000): *Workshop: Interaktivitet, teknologi og læring*. Oslo, ITU, Universitetet i Oslo.
- IKT i norsk utdanning. Plan for 2000-2003* (u.å.). Oslo, KUF.
- IKT og nye læreprosesser* (u.å.) Høgskolen i Vestfold, Avdeling for lærerutdanning (Internett) Tilgjengelig fra <http://www-lu.hive.no/iktnlp/> [lest 2003-10-08]
- Krange, Ingeborg m fl (2000): *Samarbeidsorientert læring i skolen med distribuert bruk av interaktiv 3D*. Oslo, ITU, Universitetet i Oslo.
- KRL-boka* (2002). Oslo, Læringscenteret.
- Ludvigsen, Sten R/Østerud, Svein (red) (2000): *Ny teknologi – nye praksisformer*. Oslo, ITU, Universitetet i Oslo.
- Læreplanverket for den 10-årige grunnskolen (L97)* (1996). Oslo, Det kongelige kirke-, utdannings- og forskningsdepartement.
- Martens, Guri (2002): *Mappevurdering i høyere utdanning – læring eller instrumentalisme?* I: *Eureka* nr 7/2002, s 1-75.
- Otnes, Hildegunn (2001): "Digitale mapper og samarbeidsskriving". I: *Forskningsdagene '01" ved Høgskolen i Vestfold*. Notat 14/2001, s 40-49.
- Porter, Lynette R (1997): *Creating the Virtual Classroom. Distance Learning with the Internet*. New York, Wiley Computer Publishing.
- Schmidt, Garbi (1999): "Allah på Internett". I: *Religion og livssyn* nr 1/1999, s 16-24.
- Schwebs, Ture (red) (1994): *Skjermtekster. Skriftkulturen og den elektroniske informasjonsteknologien*. Oslo, Universitetsforlaget.
- Schwebs, Ture/Otnes, Hildegunn (2001): *tekst.no. Strukturer og sjangrer i digitale medier*. Oslo, Cappelen/LNU.
- Seland, Torrey (1999): "Internett i klasserommet – Internett som klasserom". I: *Prismet* nr 1/1999, s 9-12.
- Taube, Karin (2.utg 2000): *Mappevurdering. Undervisningsstrategi og vurderingsredskap*. Oslo, Tano Aschehoug.
- Tickle, Phyllis A (1997): *God Talk in America*. New York, Crossroads.
- Torgersen, Glenn-Egil (1998): *Læring med IT. Teori og metode for undervisning med informasjons- og kommunikasjonsteknologi*. Oslo, Opplysningsfilm.
- Winje, Geir (1999): "Religion på nettet". I: *Religion og livssyn* nr 1/1999, s 8-15.

Vedlegg 1: Fagplan for KRL201

HØGSKOLEN I VESTFOLD

AVDELING FOR LÆRERUTDANNING

FAGPLAN

KRISTENDOMS-, RELIGIONS- OG LIVSSYNSKUNNSKAP (KRL201)

20 studiepoeng

2003/2004

Fagplanen bygger på rammeplan for 4-årig allmennlærerutdanning av 3. april 2003.

Planen er godkjent

Sist oppdatert: 2/9-03

Innledning

Fagplanen bygger på Rammeplan for Allmennlærerutdanningen, fastsatt 3. april 2003 av Utdannings- og forskningsdepartementet. For fagets formål og egenart, vises det til rammeplanens kapittel 3.3.

Fagplanen må forstås som en konkretisering av rammeplanen, og som en kontrakt om undervisning, arbeidsformer og evaluering - som forplikter både lærere og studenter i KRL-studiet ved Høgskolen i Vestfold.

Målområder

Rammeplanen bestemmer fagets målområder på denne måten:

Faglig og fagdidaktisk kunnskap (målområde 1)

Kristendommen (målområde 1a)

Studenten skal

- ha kunnskap om Bibelen - dens tilblivelse, inndeling, hovedinnhold, sentrale fortellinger og litterære uttrykksformer - og bibelens betydning som kultur- og troskilde

- ha god kunnskap om kristendommens historie og kristenlivet i vår tid: viktige skikkelser, kristne ritualer og høytider, religiøse symboler og lokalt kristenliv knyttet til Den norske kirke og andre kristne trossamfunn
- kunne gjøre rede for hovedtrekkene i kristen troslære og etikk

Andre religioner og livssyn (målområde 1b)

Studenten skal

- ha kunnskap om hinduisme, buddhisme, jødedom og islam og kunne drøfte likheter og forskjeller i ulike religiøse tradisjoner
- ha kunnskap om sekulære livssyn, blant annet livssynshumanismen i Norge
- ha kjennskap til utviklingen av det religiøse livet i verden i dag og ha forståelse for den betydning religion og livssyn har for individet og samfunnet, inkludert kjønns- og likestillingsperspektivet

Etikk og filosofi (målområde 1c)

Studenten skal

- ha kunnskap om grunnleggende etiske teorier, om etiske verdier i de viktigste religions- og livssynstradisjonene og om den kristne etikken som basis for barnehagens og skolens verdiforankring
- forstå betydningen av religion og livssyn for barns sosialisering, inkludert kjønns- og likestillingsperspektivet
- kjenne til sentrale tenkere og ideer fra Vestens filosofihistorie, med særlig vekt på menneskesynet
- ha kunnskap om og kunne drøfte betydningen av ulike menneskerettskonvensjoner, for eksempel verdenerklæringen om menneskerettighetene, FNs internasjonale konvensjoner om menneskerettighetene, FNs barnekonvensjon og ILO-konvensjonen om urfolk og stammefolk i selvstendige stater

Å være lærer i KRL (målområde 2)

Studenten skal

- ha kunnskap om grunnskolefagets historie, begrunnelse, innhold og formål og det regelverket som gjelder for faget
- være i stand til å planlegge, gjennomføre og vurdere KRL-opplæring på en selvstendig og faglig gjennomtenkt måte
- kunne legge til rette for lokal tilpasning av opplæringen
- kunne gi tilpasset opplæring ut fra elevenes tros- og livssynsgrunnlag
- ha forståelse for oppgaven som verdiformidler i et flerkulturelt samfunn
- kunne benytte IKT som redskap og vurdere bruken av dette redskapet i et etisk

perspektiv

Samhandling og refleksjon (målområde 3)

Studenten skal

- ha yrkesetisk kompetanse og kunne reflektere over sin rolle som KRL-lærer
- kunne utvikle tillitsforhold og samarbeid med elever og foreldre/foresatte med ulik kulturell og religiøs bakgrunn
- kunne hjelpe hver enkelt elev videre i eksistensielle spørsmål av etisk, religiøs og livssynsmessig art
- kunne drøfte etiske spørsmål på grunnlag av faglig kunnskap og innsikt i elevenes livssituasjon
- kunne bruke faglig og praktisk kompetanse innenfor KRL-faget i dialog og samarbeid med andre fag

Evt påbygning (målområde 4)

Som påbygning til den obligatoriske studieenheten kan det tilbys en KRL-enhet på 10 studiepoeng. Påbygningsenheten har egenverdi som kompetanseheving og kan være nødvendig for videre studier i faget.

Organisering og arbeidsmåter

Arbeidet i KRL 1 vil bli fordelt i enfaglige og tverrfaglige perioder etter nærmere avtale mellom studenter, faglærere og faglærerne i andre fag. Undervisningsformene vil være varierte, med hovedvekt på veiledning, gruppearbeid, ekskursjoner, forelesninger og selvstudium. Arbeidet skal dokumenteres i studentenes digitale arbeidsmapper. Veiledning er obligatorisk, og skal dokumenteres i arbeidene i arbeidsmappen.

Halvparten av arbeidsmappen skal være godkjent omtrent halvveis i studieåret, og hele arbeidsmappen skal være godkjent i god tid før eksamensperioden tar til. De konkrete tidspunktene for godkjenning må avtales nærmere mellom faglærer og studenter i de enkelte team. Godkjenning innebærer i denne sammenheng at et arbeid har vært gjenstand for veiledning, og at det dokumenterer faglig arbeid med de(t) målområde(ne) det skal dekke. "Godkjent" er altså ikke det samme som "bestått".

Siden målområdene i KRL 1 er omfattende, kan en ikke regne med at alle områder blir like godt behandlet i den ordinære undervisningen. Det er derfor viktig at studentene arbeider selvstendig med fagstoffet, slik at alle målområdene blir dekket. Selvstudium dokumenteres blant annet gjennom oppbygningen av en pensumliste (cirka 67 sider pr studiepoeng), som også er gjenstand for veiledning. Pensumlisten legges i arbeidsmappen.

Praksisveiledning blir gitt av øvingslærere i forbindelse med praksisperiodene. Også faglærerne vil følge studentene før, under og etter praksisperiodene.

Evaluering

Mappevurdering (arbeidsmappe)

Den enkeltes mappe skal bygges opp og struktureres digitalt. Studentene får veiledning av faglærer og hverandre underveis i oppbyggingen av arbeidsmappen. For at arbeidsmappen skal bli godkjent, må den inneholde ett eller flere arbeider, som til sammen dekker målområde 1a, 1b og 1c. Målområde 2 og 3 skal fortrinnsvis dekket i forbindelse med målområde 1a, 1b eller 1c. For studenter som tar påbygging i KRL1 (10 studiepoeng), avtales det med faglærer hvordan målområde 4 skal dekket.

Ett av arbeidene i arbeidsmappen skal være større enn de andre. Dette er en individuell fordypningsoppgave som skal utvikles gjennom hele studieåret, men deler av oppgaven kan gjøres i gruppe. Temaet må godkjennes av faglærer innen en nærmere avtalt dato tidlig i studiet. Ved en nærmere avtalt dato omtrent midtveis i studiet, skal omtrent halvparten av arbeidsmappen være godkjent. Samtidig må den individuelle fordypningsoppgaven være godt i gang. Ved en nærmere avtalt dato i god tid før eksamensperioden, skal hele arbeidsmappen være godkjent.

Minst ett av arbeidene i arbeidsmappen skal inneholde fagstoff og refleksjoner knyttet til praksis. Foreldresamarbeid og undervisning i KRL står sentralt, og må ses i sammenheng med praksisplanen og praksisoppgaver i andre fag. Det er satt av omtrent én praksisuke til dette arbeidet.

Arbeidene i arbeidsmappen bør også reflektere ulike arbeidsmåter i faget, så som dialog, drama, fortelling og bruk av kunst, så vel som lokal tilpasning og ulike IKT-løsninger. Med ulike IKT-løsninger menes a) kritisk bruk av Internett for å innhente informasjon (utenfra-/innenfraperspektivet), b) nettbasert kommunikasjon, c) publisering (arbeids- og presentasjonsmappen).

Minst ett av arbeidene i arbeidsmappen skal også reflektere bruk av drama som metode, gjerne i sammenheng med fortelling som metode.

Arbeidene i arbeidsmappen skal være både én- og flerfaglige, og gjennomført både individuelt og i grupper. Arbeidsmappen skal være godkjent av faglærer før eksamensperioden tar til.

Arbeidsmappen omfatter også den enkeltes pensumliste, som er gjenstand for veiledning og godkjenning på samme måte som det øvrige innholdet i arbeidsmappen.

Alt innhold i arbeidsmappen er gjenstand for obligatorisk veiledning. Tidspunkter og metode for veiledning må avtales av studenter og faglærere.

Ekstern evaluering (presentasjonsmappe)

Et utvalg av arbeidene (eventuelt utdrag av arbeider) i arbeidsmappen skal samles i en presentasjonsmappe. Kriterier for utvalg til presentasjonsmappen blir klargjort når eksamensperioden tar til. Omfang av presentasjonsmappen skal tilsvare maks 12 sider i Word-utskrift (Times New Roman 12, linjeavstand 1,5). Presentasjonsmappen er grunnlag for den endelige evalueringen av faglærer og/eller ekstern sensor ved studieårets avslutning. Den vurderes med bokstavkarakter som teller 50% av endelig karakter.

Ekstern evaluering (muntlig eksamen)

Muntlig eksamen har form av en samtale eller dialog på inntil 30 minutter mellom faglærer og den enkelte student. Den første delen av samtalen skal ta utgangspunkt i ett eller flere arbeider i studentens arbeidsmappe, fortrinnsvis arbeider som ikke er i presentasjonsmappen. Studenten velger selv tema, og gis anledning til å utdype kunnskaper, ferdigheter og holdninger relatert til KRL. Den andre delen av samtalen skal ta for seg ett eller flere temaer som er poengtert i rammeplanen og den enkeltes pensumliste, men som ikke er behandlet i arbeidsmappen. Intern sensor (faglærer) velger tema for denne delen av samtalen. Muntlig eksamen vurderes med bokstavkarakter som teller 50% av endelig karakter.

For at endelig karakter skal kunne settes, må både skriftlig eksamen (presentasjonsmappen) og muntlig eksamen bestås. Er det tvil om endelig karakter, skal karakteren til muntlig eksamen veie tyngst.

